

ТЭСЭН ХҮЛЭЭНЭЭР, ТҮЛИШЭЭ ЭЛГЭЭНЭЭР...

Акционернэ "Востсибуголь" бүлгэмэй генеральна директор Иван Михайлович Щадов хаяхан манай республикын олонхи мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй журналистнуудтай уулзалга үнгэрхэдөө Буряад ороной нүүрхэ малтагшадай байдал тухай тобшолол хээ.

- Нүүрхэ хэрэглэгшэдэй үриес түлөөгүй ушарһаа шах гернуудай салин саг соонь үгэхэ аргагүйдэнбди. Салин хүлһээ абажа шадаагүй шахтернууд ажалаа зогсоохо туйлдаа хүрэхэшье, мүнөө болотор нүүрхээр хангаһан зандаа. Хотодулаагаар хангагдана гэшэ. Үбэлэй дунда ТЭЦ-үүд болон котельнэнүүдэй хүдэлмэрээ зогсооболнь, хожом хүсэлдүүлэшгүй гай усалда орохоннай мэдээжэ.

Зүгөөр шахтернууд захилшадаа хашажа, өөһэдынгөө байдал хайжаруулхаяа һанана бэшэ. Акционернэ бүлгэм хадаа гүрэнһөө ямаршые хүнгэлэлтэнүүдые абанагүйбди. Тиимэһээ хүдэлхэн ажалынгаа хүлһэ нэхэхэнь буруубэшэ. Нүүрхэ хэрэглэгшэдэйнгээ үриес түлэхэдэнь лэ салингаа абаха, ажалайнгаа хэрэгсэл, түхээрэлгэнүүдые шэнэлхэ, хайнаар хүдэлмэрлхэ арга олохо байна блуубди. Тиимэһээ гансал захилшадтамнай бэшэ, мүн бүгэдэ зондо манай байдал тухай зүбөөр тайлбариллаа һаатнай, хайн байгаа, - гэжэ генеральна директор журналистнуудта хандаба. Тэрэнэй хэлэхээр, Росси дотор эгээл хүндэ байдалтай "Востсибуголь" бүлгэм бэшэ юм. Гэбэшье Эрхүүгэй, Шэтын областнуудайхида орходоо Буряад ороной шахтернууд эгээл хүндэ байдалтай.

- Хэды хүндэ ушар байдалай тохёолдобошье, 1995 ондо Шулуутай станциһаа маниие хангаха түмэр зам ашагаллагада үгтэжэ, ехэ нүүрхэ эльгээхэ арга олгобо. Хүдэлмэришэдтөө салин түлэхэйһөө гадна, ажалайнгаа зэр зэмсэг, түхээрэлгэнүүдые олошоруулжа, жэлэй туршада 3800000 тонно хүрэтэр нүүрхэ малтаха зорилго урдаа табинабди. Хари тээшэн нүүрхээ худалдабал, түргэн мүнгэ олохо, байдалаа бэхижүүлхэ арга байна, - гэжэ Түгнын нүүрхэнэй уурхайн директор Валерий Иванович Кравец хэлэбэ.

- Үнгэрхэн жэлдэ 42 миллиард түхэригэй ажал хэгдээ. Манай уурхай хүрэтэрхи түмэр зам электрижүүлхэ, байгааги хамгаалха талаар объектнуудые хойшолуулангүй бариха гэхэ мэтэ ажал ехэ. 3 харымнай салин түлэгдөөдүй байһаар. Гол юумэмнай мүнгэн лэ болоод байна. Нүүрхэшэдэй эрилтэнүүд манайшые эрилтэ болон, - гэжэ Түгнын уурхайн барилгын управлениин начальник Александр Васильевич Битиев тобшолобо.

- Гүрэн түрэн удха шанартай хара хүдэлмэри хэжэ байһан шахтернуудта дээдын зургаанай. Правительство талһаа һанаһанда хүрэмөөр анхарал хандуулагдаһагүй, эрилтэнүүдын хангагданагүй гэбэл, алдуу болохогүй. Үнэндөө шахтернууд гүрэнһөө ямар нэгэн туһаламжа, дэмжэлгэ эринэ бэшэ, өөһэдынгөө хара хүлһөөр олоһон салингаа абажа шадангүй, үлэн хоһон байдалда ороно ха юм.

Ушар иимэһээ бүхы Россин шахтернууд үгээ нэгэдэжэ, Президентын болон Правительство анхарал хандуулха хүдэлмэри ябуулхаар боложо байна, - гэжэ акционернэ "Востсибуголь" бүлгэмэй нэгэдэмэл, территориальна профсоюзай комитедэй түрүүлэгшэ Владимир Александрович Соломин һаналаа мэдүүлэбэ.

Хэнэйшые мэдэһээр, түлишэ-түрхисын материалнуудые гаргашалһанай, оньһото түхээрэлгэнүүдээ заһабарилһан, шэнэлхэнэй болон эдэб татабаринуудые түлэхын түлөө дүүрэн хэмжээгээрээ хүдэлжэ ехэ абалитай болоһон предприятинууд үри шэри тоолууддаг, гадна саг соогоо үгөөгүйн яла түлэдэг болонхой ааб даа. Абалииень бусааха мүнгэн захилшадтань байхагүй.

Иимэ байдалһаа гарахын тула манай хүршэ, Эрхүүгэй областин нүүрхэшэдые, энергетигүүдые, түмэр замшадые гансашье татабарья удааруулһанай ялаһаа бэшэ, мүн татабаринуудһаа губернаторын сүлөөлөө юм. Энэ талаар нүүрхэшэдтэ ямар туһаламжа үзүүлхэ байһан тухайнь Буряад Республикын Президенттэй хөөрэлдэжэ, нүүрхэшэдтэ салин түлэхын тулада республикына банкнуудһаа урьһаламжа үзүүлжэ туһалыт гэжэ гуйнабди. Ямар шийдхэбэри абажа, бодото дээрээ бэелүүлхэ хэмжээ ябуулга тухайгаа һаяын үдэрнүүдтэ Президент хэлэхэ байха гэжэ акционернэ "Востсибуголь" бүлгэмэй генеральна директор И. М. Щадов хэлэбэ.

- Харин гүрэнэйхид хольн хараатайгаар мүнгэ номолногүй гү? - гэжэ журналистнуудай нэгэн асуудал табиба.

- Корей Республикын бүлэг түлөөлэгшэд Түгнын нүүрхэнэй уурхайтай танилсажа, уурхайе хүгжөөлгэдэ 100 миллион доллар урьһалха тухай хэлсээ баталаа. Энэ хэлсээнэй ёһоор, хожомоо жэлдэ 3 миллион тонно шулуун нүүрхэ Корей республикада худалдаха аргатай болохо. Энэ али алиндамнай ашагтай хэлсээн гэжэ тэмдэглэмээр, - гэжэ генеральна директор хэлэбэ.

Ч. НИМБУЕВ.

Жанна Николаевна Бадмаева 1987 ондо Улаан-Удын хэлхээ холбооной электротехникум дүүргэн саһаа акционернэ "Электросвязь" бүлгэмдэ телефонистаар хүдэлдэг. Тэрэ шэлэһэн мэргэжэлдэ тон харюусалгатайгаар хандадаг, нүхэдтөө хүндэтэй хүн юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ж. Бадмаева.

М. ШАНТАКОВОЙ фото.

Хэжэнгын аймагай нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын зургаанай үнгэрэгшэ жэлэй декабриин 17-до боложо үнгэрхэн хунгалтын дунгууд хуулиа ёһоор баталагдаба гэхэдэ, алдуу болохогүй ха. Юундэб гэхэдэ, шэнэ районно Советэй эмхидхэлэй сесси боложо үнгэрбэ бшуу..

Хэжэнгын аймагай окружной комиссиин түрүүлэгшэ **Б.Ц.Цыдыпов** хунгалтын дунгуудые гаргаһан тухай тус комиссиин дунгуудые согсолжо, районно Советэй депутатуудай үнэмшэлгэнүүдые сесси дээрэ барюулаа. Эмхидхэлэй сесси дээрэ иимэ асуудалнуудые зүбшэн хэлсэбэ:

- Хэжэнгын районно Советэй саг зуурын регламент тухай;

- районной Уставай проект зохёохо талаар хүдэлмэри ябуулха бүлэг байгуулха тухай;

- районно Советэй байгууламжа тухай;

- районно Советэй саг үргэлжын комиссинуудай гэшүүдые хунгаха тухай;

- эдэб асуудалнууд.

Районно Советэй саг зуурын регламент тухай асуудалаар районно Советэй депутат **В.Б.Батуева** элидхэл хэбэ.

Регламентын проекты статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэһэнэй удаа саг зуурын регламент баталагдан абтаа.

Удаань аймагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын гулвагай орлогшоор урдань Хэжэнгын

дунда хургуулиин директорээр ажаллажа байһан **Вера Борисовна Батуева** депутатуудай олонхиин дуугаар хунгагдаа.

Районной Устав, юрэнхыдөө, тон шухала документ байха ёһотой гэһнээ ааб даа. Юундэб гэхэдэ, тус Уставай ёһоор, районной бүхы хуурин,

Нютагай засагай зургаануудта ТҮРҮҮШЫН СЕССИ

тосхонуудта, үсөөн, олоншые хүн зонтой газарнуудта саашадаа хэн эзэн байхаб гэхэ гү, али хуурин, тосхонуудай засаг хэндэ үгтэхэб гэхэн шухала асуудал шийдхэгдэхэ байна ха юм.

Районно Советэй депутатууд болон бусадые мэргэжэлтэдхэ (бүхы дээрээ 15 хүн комиссида ороно) бүридэһэн Уставай проект зохёохо комисси байгуулагдаба. Тус комисси байгша оной маршарада болохоор хараалагдаһан районно Советэй хоёрдохи сесси дээрэ районной Устав зүбшэн хэлсэхэ талаар бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулха байна.

Эдэ болон бусад асуудалнуудаар аймагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын захиргаанай гулваа **С.Ц.Цыреторов** мэдээсэлнүүдые хэлэн байна.

Районно Советэй депутатаар бүхыдөө 12 хүн хунгагдаа: хунгуулиин 13-дахи округһоо депутат хунгагдаагүй. Тиимэһээ тэндэ дахинаа хунгалта үнгэрэгдэхэ ёһотой.

"Районно Совет байгууламжые ондоо бо талаар ябуулга хэнэгү Тэрэшэлэн район захиргаанда ажалла кадрнуудые хэлэ ажалһаань сүлөөлхэ мэтэшэлэн зорилго даб табигданагүй", - гэжэ

Цыдыпович хэлэбэ. Районно Советэй нэжэ сессидэ промышля предприятинуудай, хажынуудай болон зургаануудай хүтэлбэрилгэ хабаадалсаба. Ушар тус сесси дээрэ район финансын таһагые да сесси дээрэ район начальник **А.Г.Жанаев**, ажыхын управлене начальник **С.С.Цыдыпов** элидхэлнүүдые мүнөөдэрэй байдал мэдээсэһэн байна.

Сесси дээрэ Советэй үргэлжын комисси байгуулагдаа. Район экономикын, бюджет социальна политика нютагай өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын комиссинууд бии болго.

Хэжэнгын район Советэй түрүүшын сессидэ Буряад Республикын Аг Хуралай комитетэй түрүүлэгшэ **Н.П.Линейцев**, **В.И.Медведев** хабаадажа, үгэ хэлэхэнэ

ШАНГА НАЛХИН ХОХИДО УШАРУУЛ

Казахстанай хойто районнуудта туйлай халхин буужа, гайт ушаруулба. Хүсэтэ халх дайрагдаһан 113 хүн бараа гэжэ уйдхэ мэдээсэл ороһон байна. Байдалай ба гэшэ хойшолонгуудые уса талаар гүрэнэй комитативна управлене начальник Валерий Петров хэлэхэнэй ёһоор, туйлай хүсэтэй халхин ерэхэн, гэжэ мэдээсэл хэрэгсэлнүүдэй каналнуудаар соносхо дуулгагдаһан Тиигэбэшье олон тэрэндэ анхарнагүй амар ябажа байһан түлөө тодхорто оробо. Гүрэнэй зарим ала онсо байдалай хэрэгсэлдэ, эмхи гурим бэлэдхэлгүй харуулаа.

"ПОСТО...

Дэлгүүр: ажамидарха арга бэдэрхэ

ХАМСЫГАА ШУУН АЖАЛЛАХАЛ ХЭРЭГТЭЙ

Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай цехүүдэй нэгэн байхан заһабарилгын-механическа цехэй түмэр шухалгын таһагай үндэһэ буури дээрэ 1989 ондо манай "Литейщик" кооператив байгуулагдан юм. Тэрэнай бороогой хүүдэ бултайдан гараһан хархяагууд мэтээр кооперативуудай байгуулагдажа эхилһэн үе бэлэй.

Мүнөө манай предприяти хизаарлагдан харюусалгатай нүхэсэл (ТОО) болонхой. Бидэнэр гол түлэб түмэрэй, шэрэмэй, үнгэтэ металлнуудай шуудхамалнуудаар элдэб үйлдүүдэ гарганабди. Зэдын комбинадай подразделени һэн тула нэн түрүүн комбинадай аша уһада ажаллажа, тэрэниие хэрэгтэй продукцияар ханганабди. Мүн захилинуудые олоор абанабди. Банкада өөрын хоосонхой счөдтой болонхойбди. Хүдэлжэ олоһон үнгэмнай ажалшадай салин үлһэндэ, налог түлэлгэдэ, комбинадай үзүүлһэн хангалгын, цех арендэдэ абананай түлөө үлөөһэндэ, хэрэгтэй материалнуудые худалдажа балгада гаргашаадагана.

Комбинадай байдал хүшэр байһан зандаа. Зайн гал эргэлһэнэй түлөө үри шэри мэнэ, түхээрэлгэнүүд уушарна. Гэбшье хэзээ нэгэтэ байдал һайжаржа, комбинаднай ала дээрэ гараха бээ гэжэ үгилһэнэб. Манай гол

предприятиин продукци болохо вольфрамай холисо шанар һайнтай гэжэ мэдэжэ. Тэрэниие худадан абагшад олдохол байха.

Эгээл ехэ баялигнай гэхэдэ, хүнүүд ажалшад гүб даа. Иимэ хүшэр байдалда хүдэлбшье, эндэһэ гаража ошоогүй, ажалаа орхөөгүй хүнүүд тухай ондоогоор хэлэхгүйш.

Комбинадай хүшэр байдал манай коллективэй ажалда нүлөөлөөл юм аабза. Гэбшье бидэ бэрхшээлнүүдтэ даруулашоод байнагүйбди. Ажалшадай салин хүлһэнэй багашье һаа, энээнэ шамарлаад, ажалаа орхихо ушар тон үсөөн үзэгдэнэ. Ажалшадаа гутал, хубсаһаар ханганабди. Өһөдэйн хүсөөр үбэлдэ бэлдэбди, цехэйнгэй байшан заһабарилжа, хушалгыень һэлгэбди. Гэхын х а ж у г а а р түхээрэлгэнүүдэй мнай нэгэнииншье эбдэржэ, гарзада ороогүйбди.

Үнгэрһэн жэлэй хоёрдохи хахадта комбинадые хүшэр байдалһаа гаргахые хүтэлбэрлэгшэд болон мэргэжэлтэд оролдоһон байна. Шанаржуулгын фабрикуе һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри оорын хүсөөр ябуулагдана. Арга боломжонуудаа хэрэглэжэ, зайн галаар, уһаар оһөдыгоо хангаха зорилго хүсэндэнь оруулаха хэмжээнүүд ябуулагдана. Эдэ бүхы хүдэлмэри хэжэ дүүргэбэл, концентрадай гол

продукциимнай - өөрын үнэ сэн доошолжо үгэхэ бишуу. Эдэ хэмжээ ябуулгануудые бөөлүүлгэдэ алишье зүгһөө дэмжэлгэ үзүүлэгдэнэгүй. Акцинуудай гол пакедүүдые абанан эзэдын үйлэбэриин хүгжэлтэдэ солхообшье оруулаагүй, саашадаа яажа ажаллаха тухайгаа ямаршье программа дурадаагүй.

Генеральна директорые хунгаһан үдэрһөө хойшо хахад жэлэй туршадатэрэниие шэнээр хунгаха тухай хөөрөлдөөн хирэ хирэ болоод адууладана. Минии һанахада, мүнөө генеральна директорээр хүдэлжэ байһан В.И.Полянский һэлгэхэ хүн мүнөө дээрэ үгы, энэ хүн ажалай дүршэлтэй һайн мэргэжэлтэ, зан абарииншье талаар муу хүн бэшэ.

Эгээл ехэ баялигнай - хүнүүд гэжэ үшөө дахин дабтая. Коллективэй мнай хахадһаа ехэнхинь 10 жэлһэ үлүү сар соо хүдэлжэ, дүршэлтэй болоһон ажалшад юм. Эгэдэдайнай болон ажаллай ветеран В.В.Манжуковые нэн түрүүн дулаахан үгоор дурдаха дуран хүрэнэ. Энэ хүн мүнөө 70 һананайнгаа дабаан дээрэ ябабаншье, ажаллаһаар зандаа.

З.П.Эрдышева баһал һананайнгаа а-таралтада гараад ажаллана. Элдэб орёо нарин хэбүүдые бүтээдэг В.Н.Леоновые уран гартай. һүбэлгэн ухаатай, хэһэн юумэниинь нарин нягта,

сэдхэлээрэ оролдожо хүдэлдэг хүнгэжэ абаһаар мэдэрхэш. А.И. Колодин баһал олон жэлдэ манда хүдэлжэ, дүршлһэн, залуушуулай жэшэ абаһаар хүн.

Манай ветерануудһаа залуушуулшье ехээр гээгдэнэгүй. һаяхан бидэндэ хүдэлхөө ерһэн А.Ф.Игумнов олон ондоо мэргэжэлдэ тон бэрхээр һуража байна. Харин Н.М.Шестаковые мэдэхгүй, тэрэн тухай дуулаагүй хүн к о м б и н а д т а ш ь е . Закаменскдашье үгы даа. Ямаршье орёо хүндэ хэрэгэй гарахада, бидэ тэрээндэ хандаагбди. Иимэ хүнүүдэй бидэнэй дунда байгаа сагта ажал хэрэгнай урагшатай байха ёһотой.

1995 онд дүүржэ, арбан хоёр жэлые ахалһан ама сагаан Хулгана жэл гараба. Энэ жэлдэ манай гол предприяти болохо Зэдын комбинат хүшэр хүндэ байдалһаа гаража, хүл дээрэ бодохо гэжэ һананаб.

Өөр өөрынгөө ажалда оролдогто үүсхэл гарган, харюусалгата мэдэрэн хүдэлөө һаамнай, бүрхэг байһан тэнгэри сэлмэжэ, үглоодэрнай нарадай байха гэжэ эгилһэнэб. Энээнэй түлөө оролдохол хэрэгтэй.

А.ЖАРКОЙ,
Зэдын комбинадай хизаарлагдан харюусалгатай "Литейщик" нүхэсэлэй директор.

ХАЗАГАЙ-РУУЛҔАНАЙ ХОЙШОЛОН

Ой модо түймэрһөө хамгаалха гэшэ мүнөө үедэ илангаяа шухала удха шанартай байна. 1995 ондо манай республика дотор ойн 976 түймэр носоо гэжэ статистика мэдээсэв. Энэнь 1994 онойхиһоо 200 гаран ушараар олон болоно. Дун хамта 7 мянга гаран гектар газар дээрэ 171 мянган кубометр ой модон үндэһөөрөө шатаа. Ойн түймэрнүүдһээ уламжалан, хүдөө ажахыда илангаяа ехэ гарза хохидол ушаруулагдаа. Түймэрэй аюулһаа һэргылхэ дүримые хүн зоной хэзагайруулаха ушар ойн түймэрэй гол шалтагаан болоно гэжэ тэмдэглэлтэй. Бүхы түймэрэй тооһоо 80 гаран процентнь хүн зоной гэмээр болоо гэжэ элирүүлэгдэв.

ХАНГАЛГА ХЭР ҮНЭТЭЙБ?

Үнгэрэгшэ жэлдэ хүн зоной хэрэглэмжэ хангалгын түлөө түлбэри бүхы дээрэ 5,9 процентээр дээшэлэв. Хэлхэ холбооной хангалгын зүйлнүүдэй үнэ сэн эгээл ехээр нэмһэн байна. Жэшэнь, бэшэг эльгээхын түлөө түлбэри 50 процентээр, хотонууд хоорондо телефоноор хоорэлдэлһэнэй түлөө—33 процентээр, "сахилгаан мэдээнэй" түлөө түлбэри 53 процентээр дээшэлэв.

Хүн зоной нуудал байдалай хэрэглэмжэ хангалгын зүйлнүүд сооһоо гарай час заһабарилхын, хубсаһа арилгахын түлөө үнэ сэн ехэ болоо. Гэр байрын - коммунальна хангалгын зүйлнүүдһээ гостиницада байлгын түлөө түлбэри 23 процентээр, дулаа үгэлгын түлөө түлбэри 9 процентээр дээшэлэв.

Харин санаторно-курортно болон элүүржүүлгын хангалга хараад үзэбэл, хэрэглэмжын "унаһанһаа" эндэ үнэ сэнгүүд доошолһон байна. Жэшэнь, амаралтын байшан гү, али санатори ошохо путевкын сэн 3 процентээр доошолоо.

Т. ЦЫРЕНОВА.

"Блок" гэжэ хаадамал түхэлэй акционернэ бүлгэмэй керосин бүлэлгын участогта 4 дежурна гурбан халаанда ээлжэлээд үдэр һүнгүй хүдэлжэ байдаг. Үнинэй хүдэлмэрилэгшэд Тамара Козлова, Галина Попова, Люся Клепикова, Клавдия Самокрутова гэгшэд олоной магтаал, һайшаалда хүртэжэ байдаг.

Тэдэнэр сүүдхэ соо предприатинуудта, эмхи зургаануудта 250 тонно хүрэтэр дизтопливо худалдана. **ЗУРАГ ДЭЭРЭ:** дежурна Тамара Михайловна Козлова. С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Һайн хүн тухай хөөрөөн

ХҮНЭЙ ТҮЛӨӨ БЭЭЭ ГАМНАДАГГҮЙ...

Хэдэн жэлэй саана түрүүшынхиез Тоодогто һууринда ерэхэдэ, өөр нодондөө эгигээгүй бэлэйб. Тэгшэхэн, асфальтаар хушагданан аргалтай, соморхон тосхондо дүтэлбэбди. Һайнаар харабал, бүхы эрнүүд, байранууд мээхэй ягаан үнгоөр хушагданандаа ямар бэ даа агаар сооһоо, үгышье һаа, гоё һайхан зүүдэн сооһоо мэтэ һанагдаад түрүүшээр гайхахаар.

Бүри тодорхойгоор энэ һууринтай танилсахадаа, һайхашаални аам ехэдэ. Үшөө хаана иимэ гоё, уужам шэнэ түхээрэлгэнүүдтэй шельдерскэ пункт, таатай гоё столово, магазин, конторо, халуун, үйтэн уһатай, болбосон түхэлтэй һайнаар түхээрэгдэнэн гэрнүүдые араа һэнбиб? Тоодогтынхидай эгээл ехэ омогорхолынь малшанай үр болон, тэрээн соонь бээ угаадаг газар, столово, сауна, бассейн би. Юрын үдэрнүүдтэ һүнэй фермын ажалшад хамтаараа ушаржа сайладаг, амардаг, һониноо хубаалдадаг. Нютагайхид амаралтынгаа үдэрнүүдтэ гэр бүлөөрөө ерэжэ, бассейн соо тамардаг, дуна соо ууралда һуудаг, бильярд наададаг юм.

Малшадай гэртэ "Нарин сэмбын мануфактура" АО-гой амбарин ажахын хүдэлмэришэд амардаг. Сэбэр зохид амардан гуримдань атаархахаар даа.

Эдэнэй харууналжа байһан малын нягтаар хубаарилуулан таруулагданхай, толгой бүхэндэнь өөрын байра үгтэнхэй, һая үрһэн тугалнуудын хуурай, дулаахан, зохид байратай.

Эндэ уулзаһан хүнүүдэй сэдхэлээ хананги, һайн һанаатай, урин алам зантайдань би ехээр гайхабагүйб. — "Энэ хүндэ хүшэр сагта байшан гэжэ иимэ һайнаар ажаһууна гэшэбта?" — гэһэн сууадамни олон хүнүүд адирхуу һанамжа хэлэв һэн. — "Һайн элдэйбди", "Старостаһаа бүхы юумэн дулдыдадаг, үглөөнһөө шэ болотор хүл дээрэ, бүхы юумэн соо оролсожо, ойлгожо хүн тэнтэй хөөрөлдэжэ шадаха, ажалшадайнгаа һайнаар хүдэлхын, хархын, ажаһуухын түлөө Виктор Ивановичнай оролдодог".

Үшөө баригдаагүй шэнэ тосхоние, эмхидхэгдээгүй хамһабариин хэбүүдые хүтэлбэрлхыень Виктор Иванович Сидоровтэ гадхадаһан, зүбшөөлөө тэрэ үгөө һэн.

Һайдабаритай долоон эршүүлтэй хамта барилгын хэгдэхэ шэнэ зарта ерэжэ, "унаһан малгайгаа абангүй," үглөөнһөө үдшэ болотор хүдэлөө. 30 түрэхэ гахай, 200 гунжадые худалдан абаа һэн. Хайнуудай байра заһабарилжа, гунжан үнээдэ үлһэн хуушан байра соонь хаажа, харууһалаа. Хүйтэн кабарһаа хамгаалан, бэнтэй хүүртгээр хушажа, һанаагаа зобохоноо мүнөө һанажа, элдэдэг. Ямаршьегүй үбэлжөө, тарган болоо, һайншье түл үгөө. Малайнгаа хойноһоо хаража, гэр байраа бодхоогоо. Уданшьегүй түрүүшын шэнэ гэрнүүд, малай байранууд, гараж, хүүгэдэй сэсэрлиг, үлүүд зоной буудаг газар гэхэ мэтэ баригдаа һэн. Эдэ бүгэдэ үйлэбэри хүгжэжэ, гахайнуудай, эбэртэ бодо малай, моридой үйлэбэри хүгжэжэ, гахайнуудай, эбэртэ бодо малай, моридой тологой бүри олошороо...

Хуушан зангаараа эндэ мүнөөшье ажалшадаа һуоор, һая аргадаһан зоохэйгоор, эзэгэйгоор, шанар һайтай үхэрэй, адуунай, һайн мяхаар хангадаг. Аргагүй ехэ ажал энэ хүтэлбэрлэгшэ хэһэн байна даа.

Үглөөдэрэйхиез бодожо, үйлэбэриез бүтэн үлөөхэ, ашаг үрыень бүри дээшэлүүлхэ гэжэ оролдожол байдаг. Хэдышье хүндэ сагай тохөөлдөөд байбашье, Тоодогто һууринда үшөөл олон гэрнүүд баригдажа, үндыжэ байна. 17 бүлын өөрын үмсын гэртэй боложо, һуурижаха һанаатай байһанда В. И. Сидоров ехэ баяртай. Дүрбэн гэртэй барилга дүүргэгдэхэ тээшэ болоо, тэдэнэй нэгэниинь үмсын гэр юм. Виктор Ивановичай хүбүүнэй бүлэ баһал эндэ ажалладаг, ажаһуудаг.

—Хамһабариин ажахын директор, тосхойн староста гэхэ мэтэшэлэн олон үүргэ уялгануудтай ехэдэнгүй гү?— гэжэ һурабаб.

—Нютагай зон олониитын, нуудал байдалай, үйлэбэриин гэхэ мэтэ элдэб асуудалнуудаар намда хандадаг. Тиибшье, булгыень бодожо үзэхэ, зүб шийдхэбэри абаха ёһотойб. Теэд хүнүүдтэшье амар ааб даа, юуцдэб гэхэдэ, нэгэ үүдэнһээ нүгөө үүдэ эсэртээ тоншоод, ехэнхидээ эсэстэнь юушье олоногүй. Хүнүүдтэ гээд хараһанаршье хадань, туһалжа шадаха байһандаа би найданаб,— гэжэ тэрэ харюусаа бэлэй. Виктор Иванович Сидоровэй хэлһэн үгэнүүдые хэһэн хэрэгүүдын тодорхойлно. Сэнгэжэ, умбажа байха ажабайдал тогтоогоогүйшье һаа, шуран, шударгы, эрмэлзэл түтэс ажалай жэшээ харууланнинь һайшаалтай. Хүнэй түлөө бээс гамнангүй, оролдожо хүдэлдэгшье зон харана, үндэрөөр сэгнэнэ гэшэ ааб даа.

А. ПОТАНИНА.

Загарайн аймаг.

ЛАБ ГЭШХЭЛЖЭ ЗАХАЛБАДИ

УЛААН-ҮДЭ ХОТОДОМНИЙ энэ жэлд хүүгэдэй хорёод саадта 19 багша буряад хэлэ зааж ажилла. Тэдэ бүхыдөө 73 бүлэгтэ 1700 үхибүүдые буряадаар хурган. Бодоод үзэхэдэ, багашье бэшэл даа.

Тэдэ багшанарай дунда 10 хүн манай буряад хэлэнэй факультет дүүргэһэн намтартай. Эхин хуралсалай факультедые хоёр хүн түгэсхөө: Доржиева Рада Галсановна, Данзанова Галина Дабаевна. Турунхаева Александра Павловна физмат дүүргэһэн, "Байгалай долгин" гэжэ ансамбльда хэдэн жэл эдэбхитэйгээр ябаһан байна. Нанзатова Эржена Патанхановна хари хэлэнэй факультет дүүргээд, олон жэл технологическа дээдэ хургуулиин оюутадта хари хэлэ зааж, дүй дүршэлтэй болоһон байна. Эдэмнай бултадаа уһан буряад хэлэтэй юм.

Тэдээнһээ гадна, гурбан хүн — Бадмацыренова Мария Базаровна, Гомбожапова Лхама Гармаевна, Матанова Любовь Цыденовна — хургуулида ороодүй хүүгэдые хургадаг багшанарай училищи дүүргэһэн, мүнөө манай университеттэ заочноор хурана. Рада Галсановна Доржиева өөрынгөө 67-дохи саадта гурбадахи жэлээ хүдэлжэ байна, Батуева Любовь Ивановна Жугдурова Валентина Зондоевна хоёр 69-дэхи ба 161-дэхи саадуудта тус тустай хоёр жэл хүдэлөөд байна.

Эдэмнай хүүгэдэй саадта буряад хэлэ заадаг багшанарай дунда зүгөөргүй дүй дүршэлтэйнууд. Табан хүнэй стаж — нэгэ жэл, нэгэ хүнэй — гурбан нара, нэгэ хүнэй — хоёр нара, табан хүн нэгэл нара хүдэлөөд байна.

Дулма Цыренжаповна Дугаровагай шэнэ ажалда — хотын эрдэм хуралсалай захиргаанда даргаар ороһонойн түрүүшын үрэдүй — энэл даа. Найшаамаар, урмашамаар. Одоол лаб гэшхэлжэ захалбади. Хотын эрдэм хуралсалай захиргаанда буряад хэлэ хайса мэдэхэ, хургуулида ороодүй хүүгэдэй хуралсалай талаар мэргэжэлтэ бии болохо аабза гэжэ ехээр лэ найдаха үндэһэ баримтатой болоод гэхэ байна.

САЛШАНЬ бодоод үзэхэдэмнай,

түрэлхи хэлээр үхибүүдые хүмүүжүүлхэ хотын тусхай түб хэрэгтэй болоо. Тиймэ түб хаяар нээгдэжэ, нэгэдэхи лицей-интернадай хажууда түбхинэхэ бээ

үнгэргэдэг болонхой.

Эржена Патанхановна Нанзатова табатай үхибүүдые хургаха тусхай ном хэблэжэ гаргаа. Зургаатай үхибүүдые хургаха хоёрдохи номоо Светлана Алексеевна Аюшинатай хамтаран бэшээд, хэблэдэ бэлдэжэ байнхай. Тэдэнһээ гадна нэгэдэхи классай үхибүүдые хургаха ном зохёохой Эржена Патанхановна үнинэй зэһэжэ, хэблэдэ бэлэн болгоод, мүнгэнэй гаргаша номололго хүлеэжэ байна.

Эржена Патанхановна тэрэ номууд соогоо өөрын тусхай программа зохёожо, 51-дэхи хургуулиин эхин классуудта — гурбадахи

Түрэл хэлэмнай — түшэг хэшэгнай

түрүүлэ.

Дашима Дарижаповна Дамдинова манай лабораторидо жэл шахуу сагта урагшатайгаар хүдэлжэ ябана. Эдэбхитэй багша хоёр проект шэнэ шэглэлтэйгээр бэшэжэ, бидэниие хаяар ехэ урмашуулаа: "Алтан хэблиг" ("Золотая пропорция") гэжэ нэрлэгдэһэн проектнь Уласхоорондын эмхидхэлэй комитеттэ хайшаагдажа дээдэ зэргын тэдхэмжэдэ хүртөө: "Культурная инициатива" гэжэ Джордж Форосой фондын нэгэдэхи шатын грантаар шагнагдаа; "Алтан соёмбо" гэжэ нэрэтэй проектнь гүрэнэй Буряад драмын академическэ театрай

дүршэлтэй болгохыг оролдохо. Хүсэд ойлгохыг тула олондахин, янза бүрэн дабтаха хэрэгтэ ГУРБАДАХИНЬ: ойлгохыг дадажа захалхадаа өөрөөрнь хэлүүлжэ хурган хэлүүлхын тула ойлгохыг үгүүлдэг үгэнүүдые болгоомжо болгоомжо холбожо, зохёожо хурган хэрэгтэй.

СААДТА ХЭШЭЭЛНҮҮД хэдэ онсын онсо янза хэлбэртэй үльгэрлэхэ, онтохоштой маягааршые, наадаа түхэлөөршые, зуражаша туршаад, дуулаа хатаржашые байгаад, түр хэлэнэй дадал дүршэл хургаха шухала.

АЛТАН ХЭБЛИГЭЭР ТОДОРУУЛАЯЛ!

Недондоной номбор соо Улаан-Үдэдэ Буряадай Эрдэм хуралсалай хүдэлмэрилэгшэдэй мэргэжэлтэ дээдэ үлэһэн институтта буряад хэлэнэй багшанар, методистнуудай конференци үнгэрөө һэн. Тэндэ С. Ш. Чагдуровай хэйһэн элхихэл доро дуралхагдаһан статьягай үндэһэ бүтэһинь болоо юм.

гэжэ эрдэм хуралсалай ударидагшадта ехээр лэ найдаха, этигэхэ зэргэтэйбди. Тэндэмнай гансашые буряад бэшэ, харин шэмээшэг, эвенк, солонгос, нютагтамнай ажануудай бусадшые яһатанай хүүгэд тус тустай түрэлхи хэлээ, соёлоо, заншалаа үзэхэ аргатай болохо байгаал.

Хүүгэдэй саадуудта буряад хэлэ заадаг багшанарай дунда эдэбхитэй зон олошоржо захалаа. Рада Галсановна Доржиева (67-дохи саад) буряад ёһо заншал, дүрим гуримууд, абари зан, ТРИЗ (теория решения исследовательских задач) гэхэ мэтэ олон арга боломжонуудые ажалдаа хэрэглэдэг гэһэнэ. Любовь Ивановна Батуева (56-дахи саад) баһа ТРИЗ гэһэнэ дуратай хаш. Валентина Зондоевна Жугдурова (161-дэхи саад) Санкт-Петербургийн мэдээжэ методист Зайцевай нааданхай кубигуудые хэрэглэжэ, һонирхомо туршалга хэжэ байдаг. Марина Базаровна Лубсанова (96-дахи саад) буряад ёһо заншал хайса мэдээдэг. Любовь Цыденовна Матанова (92-дохи саад-хургуули) һонин, өөрын онсо янзатай хэшээлүүдые нааданай маягаар

жэлээ, "Аленушка" гэжэ саадта — хоёрдохи жэлээ туршалга үргэлжэлүүлэн, үдэрһөө үдэртэ тухагүй ажалаа урагшатай ябуулна.

Наталья Батуевна Бандеева 60-дахи хүүгэдэй саадта баһал өөрын түхэлтэй туршалга захалаад, аргагүй һонин, хайшаалта хэшээлүүдые үнгэргэжэ, баһа тусхай өөрын программатай, Гэсэрэй мянган жэлэй ойдо тэрэнээ зорюулһан байна. Хүмүүжүүлэгшэдэй конкурсын недондо болоходо, нэгэдэхи шатын дипломдо, үнэтэ бэлэгтэ хүртөө. Энэ амжалтын үндэһэн тон түрүүн өөрын лэ тухаламжа-хэрэгсэлнүүдһээ һабагшатай гэжэ онсолгодо, алдуу болохогүй.

МАНАЙ универси-тетдэй үндэһэн хургуулинуудай лабораториин түсэбэй ёһоор, энэ хэлэһэнһээ гадна, Эржена Патанхановна Нанзатова (51-дэхи хургуули), Наталья Батуевна Бандеева (60-дахи саад), Ханда Дамдиновна Гочеева (17-дохи дунда хургуули) Рада Галсановна Доржиева (67-дохи саад) гэхэ мэтэ эдэбхитэйшүүл үшөө шэнэ, олондо тухатай материал, программа хэрэгсэлүүдые бэлдэхэ шадалтай, зоригтойшые гэхэн найдал

эдэбхитэйшүүлдэ хайшаагдажа, Москвада эльгээгдээ ("Открытое общество" гэжэ жасада). Тэрэнь баһа дэмжэгдэхэ аабза гэжэ найдамаар.

Дарима Доржиевна Могоева манай лабораториин тусхай бэлэдхэлтэй мэргэжэлтэ гэжэ эндэ онсолхо байна. Өөрын олондо мэдээжэ, хэблэдэ гарһан программатай. Хүдөө газарай саадуудта хэрэглэгдэхэ буряад хуралсалай пособи бэлдээд, зарим хүдөөгэй саадуудта туршагдахыен эльгээгээ. Мүн Дарима Доржиевна энэ жэлэй хуушаар гү, али шэнэ жэлэй эхээр багшанарта, хүмүүжүүлэгшэдтэ ехэ хэрэгтэй ном нэгэ хүгжэмшэ хүнтэй хамта зохёожо, хэблэдэ бэлдэхэ ханаатай байна.

Эдэ олон янзын туршалгануудые эхилхэ хэрэгтэмнай дабагдаагүй бэрхэшээлүүд олон лэ хаш. Теэд эхилһэн хойноо гэдэргээ сухариха бэшэш.

Улаан-Үдын хүүгэдэй саадуудта түрэл хэлэ заадаг багшанарай гол шухала зорилгонь гэхэл, багашуудые ород, буряад гэжэ илгангүй, бултыень шахуу буряад аман хэлэндэ оруулаха ябадал болоно. Энэ гол шухала зорилго хэдэн багашаг зорилгонуудһаа бүридэхэ байна.

НЭН ТҮРҮҮН зүбөөр, На ладуугүйгөөр шагнаха, сонсохо дадал дүршэлтэй болгожо хургаха. Энэ нэгэдэхи бага зорилго. **ХОЁРДОХИНЬ:** шагнаха дадал дүйдэ хургахадаа, ойлдожо абаха дадал

Энэ мэтэшээл үхибүүдые наадхуулан сэнгүүлэн ханга сэдхэлдэнь бахарху урмашал түрүүл хэшээлнүүдые зохё үнгэргэхэ зуурда тэдэн хуралсалай бүхы үенүү өөлхэдыень хабаадуу эмхидхэхэ шадабари, бүхы юумэндэ эдэбхи тү хандалга, үүсхэлтэй бай хүмүүжүүлэн, түр хэлэндэнь хургаха хэрэгтэ.

Бүхы энэ эрилтэнүүд хангаха мэргэжэл багшанараймнай олон хургааггүй. Теэд энээн хургаха тусхай хургуули манай Буряадта үгы шал Университеттэмнай тус кафедра биийше һа сэхыень хэлэе: иланга буряад хэлэнэй талаар, шулуур бэлэдхэлтэйбди.

Бидэ бултаа (конференцидэ суглар ород хургуулинуудта бур хэлэ бэшэг заадаг багшан түрэл арадай соёлой, эр болбосоролой дабшалга наад тодхор үзүүлдэ дэлгүүрэй сагай эрх олохон юумэнүүдые мүн тодо хурсаар мэдэр ойлгохо хабатай боло хабди. Энэ хадаа ур байгаа үетэнэй оро бэлигы дэгжээн бадагшанартай хуралсалай аргануудые шэнжэлгын үндэһөөр түргэнөөр зохёохо болоно.

Сергей ЧАГАУ хэлэ бэшэгтэй эрдэмтэй Буряадай Гур университетдэй профессор үндэһэн хургуулиин лабораториин эрхлэгч (Түгэсхэлынь хон гараха).

Уран зохёол шэнжэлэгшэ, элитэ эрдэмтэ Цэрэн-Личиг Дугар-Нимаев буряад зохёолшодой уран зохёолнуудыг

шэнжэлэгшын бүгэдэгшэ эли. Поэт Д. Мадасоной ажал тухайда үншэг бэшгэдэгшэ статьянаань үгтэбэ.

МҮНГЭН ЗӨӨРИНӨӨ ЭХИТЭЙ

"Буряад Республикын хургуули хуралсал ба эрдэм ухааниие гүрэнэй зүгнөө дэмжэхэ тухай" тогтоол республикын Правительство абба. Экономикын байдалье найжаруулаха ба соёлые бүрин сахиха талаар шухалын шухала эрхэ нүхээсэл боложо тодорһон хургуули хуралсалай ба эрдэм ухаанай халбарийе түүрүүшын ээлжэндэ хүгжөөхэ хэрэгтэй байһаниие Правительство тус документээр баталаа.

Шэнжэлхы ухаанда мүнгэ һомололгыг эрдэ хорооһон ябадал эрдэмтэдэй хүдэлмэридэ горитой бэрхэ шээлн үдэ тохёолдуулаа. Экспедицидэ гаралга, эрдэмэй командировконууд огто шахуу болуулагдаа. Доогуур салин хүлээн эрдэм ухаанай нэрэ хүндые бууруулаа. Эрээдүйдэ ургаха арга боломжотой залуу эрдэмтэд мүнөө үедэ эрдэмэй лабораторийн орондо худалдаа наймаанда дуратайгаар ородог болонхой. Дээдэ ба дунда тусхай хургуулинуудыг түгсэхэгшэд олонхидоо ажаада орожо шадаһагүй. Хажуугаарнь дулаанай, зайн галай түлөө тулбарийн ехэ хэмжээн дээдэ хургуулинуудыг хаагдаха туйлаань хүргэнхэй. Хаагдашахагүйн тула багшанарай салин хүлэндэ, шэнжэлэгшэ үдэ шэлүүлэгдэхэ мүнгыг дулаанай, зайн галай тулбарийдэ гаргалха багтай болоно.

Мэргэжэлэй хуралсал хүгжөөлгын, мэргэжэлтэдэй дүршэл шадабари дээшлүүлэгшын, түүрүүшын ээлжэндэ эрдэм шэнжэлгын, туршалгын-конструкторска хүдэлмэрийн талаар тусхай шэлгэлтэй хэдэн программа зохиён бэлдэхэ гэжэ тогтоолоор хараалагдаа. Эрдэм хуралсалы дэмжэхын тула эрхэ жэлэй бюджеттэ эрдэм шэнжэлгын, туршалгын-конструкторска хүдэлмэрийд хоёр миллиард түхэрингэ һомололгонууд хараалагдаа. Эрдэм ухаанай талаар гүрэнэй шангуудыг тогтоолог, мүн Буряад Республикын Президентын, СССР-эй Эрдэмэй академийн гэшүүн-корреспондент М. В. Мохосоевой, профессор В. Р. Филипповэй, профессор Ч. Ц. Цыдыповэй, СССР-эй арадай артист А. Л. Линховоной нэрэмжэтэ стипендинүүд эрдэм-шэнжэлгын ажал явуулгыг эдэбхижүүлгэдэ нүлөө үзүүлхэ зэргэтэй. Гүрэнэй шан, нэрэмжэтэ стипендинүүд шэнжэлхы хүдэлмэрийн, хуралсалай талаар онсо амжалтануудыг туйлаһанай түлөө республиканска бюджетдэ түлэгдэг байха. Жэшэнь, республикын Президентын нэрэмжэтэ стипенди тухай дүримөөр дээдэ хургуулин студентнэртэ - эгээл бага 4,5 салин хүлээнэй хэмжээнэй дүрбэн стипенди, тусхай дунда хургуулинуудай студентнэртэ - эгээл бага 3,5 салин хүлээнэй хэмжээнэй нэгэ стипенди болон техникескэ мэргэжэлэй хургуулинуудай хуралсалай - эгээл бага 3 салин хүлээнэй хэмжээнэй хоёр стипенди тогтоогдоо.

Тэршэлэн хурагшад ба студентнэры гүрэнэй зүгнөө дэмжэлгын түүрүүшын ээлжэндэ хэмжээнүүдэй программа баталагдаа. Тайбарилбал, эдэб ушараар өөрыгөө, бүдээ хүсэд тэдхэжэ шадахагүй хурагшад, студентнэры, онсо нүбэлгэн хурса студентнэры, аспирангнуудыг, хурагшады дэмжэлгэ, мэргэжэл олгодог хуралсалай эмхи зургаануудыг дүүргэжэ гарагшады ажаада оруулаха гүрүн байгуулга, бусадшы хэмжээнүүд болоно.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэблэлэй албан.

бэшжэ, номоо хэблүүлээ: "Хабарай гэрэл" (1932), "Лирикэ" (1941), "Хүхын дуунай үеэр" (1958), "Эртын хабараар" (1970) гэхэ мэтэ. Поэдэй шүлэг зохёолдонь өөрын баян сэдхэл, Совет Эхэ орондоо дуратай байһаниинь, буряад арадайнгаа аман зохёолһоо баян хэшэгтэ хүртэлһинийн, ородой шүлэгшэдэй ашага нүлөө элээр үзэгдэдэг. Лирическэ зохёолнууд соонь Эхэ оронойнгоо байгааи зуралһан пейзажна шүлэгүүд ехэ луури эзэдэг. Шүлэг соонь гансахан байгааиин байдал зуралһаадад лэ хизаарлашадаг бэшэ юм. Совет хүнүүдэй түүрүү бодол, ажал, газар дайда, түрэл шотагаа ажаалаараа шэмжэлэжэ, өөдэнь халбаруулжа байһаниинь элитэ

"Алта мүнгэнһөө үнэтэй адха хара шорой" гэжэ шүлэгшын 1943 ондо Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуухэ дайнай үедэ бэшгэдэ. Д. Мадасон сэрэгэй алба хэжэ ябаа. Энэ шүлэг - совет хүнэй найхан сэдхэл зуралһан лирическэ зохёол. Дайнай газарта ябаһан солдауудта шэнэ жэл угтуулан эльгээһэн бэлэг абаһан ушар шүлэгэй сюжет болонхой. Тэбхэрхэн хайрсагтай бэлэгэ абаж, фронтовигай задалхадань, тэрээн сооһоонь амтагай эдихэ юумэн, дулаан хубсаһан гэхэ мэтэнүүд Зүүн Сибирьһээ сэрэгшэдтэй үнэн зүрхэһөө энхэрэн дурлан байһанай гэршэ болонхой юумэнүүд гаража ерэнэд. Зүүгөөр тэдэнһын дундаһаа "шэрээдэлтэй торгон

харуулаха" (диндэхэ, дарагдаха гэхэн удхатай), "суранзан булад хада", "дүүрэн шарай шарайлан" гэхэ мэтэ арадай аман зохёолой үгэ хэлэнэй баялигууд поэдэй зохёолой шэмэг болоод ябаһаар ушардаг. **Д**ОЛЬБЕН МАДАСОНОЙ шүлэг зохёол бэшэхынгээ хажуугаар хэһэн ажалын нэгэ һалаань - арадай аман зохёол сутлуулга болонхой юм. Тэрэ ажаада аяар 1925 ондо бүри хурагша ябахадаа, хургуулиингаа амаралтын үедэ түүрүүшынхөө таабаринуудыг сутлуулан бэшжэ абаһан байна. Тэрэн хадаа үетэн нүхэдөөрөө таабари хэлсэхэдээ, баян нөөсэтэй байхын түлөө бэшгэдэгшэн байгаа. Харин хургуулиа дүүргээд, ажаалажа

Эрдэмтын архивһаа

ТҮРҮҮШЫН ШҮЛЭГШЭДЭЙ НЭГЭН

харуулагдадаг. "Түрэл орон", "Тэндэ хаана" гэхэн шүлэгүүд соонь хүдөө шотагай совет үедэхэ ехэ хубилалтанууд уран найханаар харуулагдадаг.

Байгааиин үзэгдэл зуралһанынь хаража үзэхэдэ, тэдэн гэрэлтэй, харуул найхан үнгэ будагтайгаар бэшгэдэжэ, хүнэй сэдхэлдэ тэжээл үгэнэ:

Хоорэн яаран алая
хэлээнтэй
Хоорхэн хүнан аляархан
гуйбана.
Гайхамшагта найхан мүшэд
үзэгдэнэ,
Галханш ялагар одоор
харагдана.

("Хадын саана паранай оромсоор", 1937)

ЭСЭГЭ ОРОНОО хамгаалгын дайнай үедэ тэрэнэй лирическэ шүлэгүүдын оор шэрүүн аягатай болоо. Түрэл Эхэ орондоо гүнзэгы сэдхэлээр дурлаһанаа, шотаг дайдаа, арад зондоо үнэн сэхэ ябаһанаа гэршэлэн, таигарилган бэшэнэ:

Дайнда хэрбээ унаа хадаа
Дайдая, түрэнэн газараа
Тэбэрн, озон унахаб,
гээд, поэт "Түрэл дайдая хамгаалсахаб" (1944) гэжэ шүлэг соогоо хэлээ.

соохоно шэрүүн юумэн" олошоно. Бариха үзэхэдэнь, амтагай саахар, тарян бэшэ хэбэртэй. Уудалан үзэхэдэнь:

Алта мүнгэнһөө үнэтэй
Адха хара шорой.

Энэ бэлэгшын фронтовигай сэдхэлгүн ехээр доһолжо, тэрэ шоройгоо эжээдүүгүй сээжэдэ тэбэринэ. Тэрэн Эхэ оронойн, шотагайнь үржэлтэ газарай шорой ха юм. Энэнь мүн лэ үнэтэй ондоо янзын бэлэг болоно.

Шүлэгэй түгсэхэдэ поэт тобиолол хэхэдэ, фронтовик Эхэ ороноо дурдажа, бэлэг эльгээһэн залуу бэрине шодондоо хаража, найханаар зүүдэлэн нойрсоһоны хэлэнэ. Үнэхөөрөө, тэрэ бэлэгэй хайрсаг соо Эхэ орон, инаг нүхэдын оһаддыгөө хануулаха шадалтай, найхан удха түгэс бэлэгүүд багтаһан байгаадаа. Энэ шүлэг гүнзэгы мэдэрэл түүрүүлэн лирикын жэшээ мүн.

Шүлэгүүд соонь арадай аман зохёолһоо абаһан зэргэсүүлгэ, шэмэг үгэнүүд, аялганууд үзэгдэдэг. Баян үгэ хэлэһинь арадай хэлэ найн мэдэхэ байһанһаань болоно. Жэшэнь, "хотогой элбэг холбоо амбаар", "ган гэхэ нохой", "далая

эхилхэдэ, арадайнгаа уран үгын баялигыг сутлуулаха гэхэн эрдэм шэнжэлгын, уран зохёолшын зорилго урдаа табиһан байгаа. Тинхэдэ түрэл арадайнгаа ажауудаг шотагуудаар ябажа, аман зохёолой али бүхы жанрнуудта хабаатай зохёолнуудыг (онһон үгэ, таабари, түүхэ, онтохо, үльгэр, угай домог) сутлуулан бэшжэ абба. Мүнөө Д. Мадасон буряад аман зохёол сутлуулаһандай тэгш гэжэ тоологдоно. Тэрэнэй бэшжэ абаһан "Гэсэр" үльгэр (үльгэршэн Пёохон Петровһоо) 1959 ондо буряад хэлэн дээрэ хэблэгдээ. Сутлуулан онһон үгэнүүдын (гурбан мянга гаран) мүн оухали ном боложо, 1960 ондо хэблэгдээ һэн.

Д. Мадасоной сутлуулан аман зохёол оорын гэртэ, Буряадай нинтын эрдэмэй институтта өөрын нэрээр тусхай жаса болгогдожо, хадагалагдажа, шэнжэлэгдэжэ байдаг.

Х. РЫГЗЫНОВА-ДУГАР-НИМАЕВА хэблүүлбэ.

ӨӨРЫН ГУРИЛТАЙ БОЛОБО

Хурамхаанай аймагай Аргатын сомоной тракторно-арьяан ажалай бригадын рооһоной тоог дээрэ шэнэ ээрмэ хабсаргагдажа, шаглалгада тушаагдаба. Радань инженер-механигаар мон жэлдэ хүдэлһэн Д. М. Рабаков энэ тээрмыг эрхэхэ талаар хүдэлмэри эрхилээ. Мүнөө Аргата хууринай үн зон өөрын гурилтай, үнэнһээ уламжалан, хямада үнэнтэй хилээмэтэй болобо гэжэ.

Г. БАДМАЕВ.

РЕДАКЦИИН АРХИВҺАА: Абай Гэсэрэй туг хонгор найхан Хоршын аймагта. В. Матвиенскийн фото.

УРМА БАЯР, ҮНДЭР МЭДЭЭРЭЛ ТҮРҮҮҮЛБЭ

(Россин Федерациин габьяата артист М. Х. Жапхандаевай зохёохы үгэшэһөө)

Энэ дэлхэйдэ түрэн хүүн бүхэнэй хуби заяан гарай альганай хээ мэтэ дабтадаһагүй байдаг ааб даа. Урагнаа урид ханаатай, үсэд нэтрүү, хараалханаа бэелүүлээгүйдөө ханаагаа амардаггүй хүнүүд наһанайнгаа али нэгэ шатада нилээд өхэ юумэ бүтээжэ үрдидэг, арад зондоо хүндэ ямбатай, алдар солотойны бододог ушар байгша оной январин 19-дэ болоһон зохёохы үдэшэ энэ наһамжые гүйсэд гэршэлбэ гэхэдэ, алдуу болохогүй хан.

Майдари Жапхандаевай түрэнхөөр 50 наһанай, зохёохы ажал ябуулгынь 30 жэлэй ойдо зориулагдаһан хэмжээ ябууланууд энээнине гүйсэд гэршэлэ. Үхибүүн наһанһаа онсохон Майдари хүбүүн түрэн нотатайнгаа хургууд дүүргэдэ, артист болох зорилготой Улаан-Үдэ ержэ, Ленинградтай гүрэнэй театрай, хүжэмэй болон кинематографин дээдэ хургуудда ороһон юм.

Аба, эжингээ алдарт-нэрье эдир залууһаа үргэжэ ябах гэхэн үндэһэн арадайнгаа сээсн хургаалыс тон наринаар баримталһан Майдари хүбүүн зохёохы ажалтайнгаа эхинһээ үсэд нэтрүүгээр хүдэлмэрилжэ захалһан байна. Рольһоо рольдо тэрэнэй шадабари, оролдолгонь ургаа, саашанхи хүжэлтэдэнь горитой түлхисэ болоһон гэхэдэ, алдуу болохогүй юм.

1970-1971 онуудта дэлхэйн суута уран зохёолшо Чингиз Айтматовай "Улахан пулаадай улаангирхамни" гэхэн туужаар табигдаһан зүжэгтэ залуу артист Ильясай ролине үиэншэмэ найнаар наадажа, республика соогоо мэдээжэ болоһон юм. Эгээ тэрэ үедэ үндэһэн театргаа дуратайшуул Майдари Жапхандаевые олон жэлдэ харагшадай зүрхэ сэдхэлые хүлгөөһэн, зохёохы замтайнгаа охиндо яһан Владимир Халматовай хэрэгы халан абаха бэлигтэй гээд тоолодог байгаа. Он жэлүүдэй ходоһон үнгэрхэ бүри Майдари Хайдапович Жапхандаевай тайзан дээрэ байгуулаһан геройнууд харагшадай зүрхэ сэдхэлые хүлгөөдэг, театр шонжэлэгшэдэй анхарал татадаг болоһон байна.

Россин Федерациин габьяата артист, республикын Гүрэнэй шангай лауреат Майдари Хайдапович Жапхандаев зохёохы үдэһингөө эхиндэ үнгэрһэн үедэ тайзан дээрэ табигдаһан зүжэгүүдэйнгээ гол геройнуудай монологуудые гүйсэдхэжэ, харагшадай халуун алыга ташалгаар угтадаба. Ойн баярай энэ үдэһин ябасые Буряад Республикын габьяата

артист Дабацу Юндунова Буряад Республикын арадай артист Цыден Цырендоржиев хоёрой тон шадамараар хүтэлбэрилжэ, найндэрэй онсо шэнжэ үзүүлһэндэнь омогорхохоор байба.

Буряад Республикын Правительствоын Түрүүлэгшын орлогшо А. Ч. Нимаева, Буряад Республикын Арадай Хуралай комитедэй гэнүүн Г. А. Дождикова тайзан дээрэ түрүүлэн гаража, амаршалгын үгэнүүдые хэлэжэ, зохёохы ажалдэнь амжалтануудые хүсэлэн, дурасхаалай бэлэгүүдые барюулаһан байна. Дүрбэн час үлүүтэй саг соо үргэлжэлһэн энэ үдэшэдэ Агын автономито округой захиргаанай гулвагай орлогшо Станислав Жапов, Дулдаргын, Могойтын районнуудай захиргаануудай түлөөлэгшэд, тоонто шотагаархидын, Улаан-Үдэдэ ажалуудаг Шэтын тойрогой "Алхана" эбэлэй эдэрхитэд, Улаан-Үдэ хотын захиргаанай орлогшо В. Ю. Цыренов, хотын ахмад архитектор П. Т. Зильберман, республикын предпрятинуудай, эмхи зургаануудай түлөөлэгшэд, МОТOM-ой генеральна

директорэй орлогшо Б. Ф. Тушемиллов, олзын хэрэг эрхилдэг банкнуудай, фирмэнүүдэй түлөөлэгшэд Майдари Хайдапович Жапхандаевта амаршалгын халуун үгэнүүдые хэлэһэн, үрээлэй хайхан үгэнүүдые сонсохон, үнэтэ болон дурасхаалай бэлэгүүдые баярай оршондо барюулаа.

Россин Буддын шажанганые оройлогшо хамба-лама Дамба Аюшеев дид-хамба Держо Цыденовтай тайзан дээрэ Майдари Жапхандаевые золгожэ, алтамал субарга, зандан эрхи хадагтайгаар барюулахадаа, үндэһэн театрайнгаа саашанхи хүжэлтэдэ бэли шадабарья гаргахыень хүсэбэ.

Театрай тайзан дээрэ Майдари Хайдаповичай дүүнэр Екатерина Баяр хоёр гаража, алтан ойгоо тэмдэглэжэ байһан ахаяа энэ баяр ёһолоһорнь амаршалаа, найндэртэнь гэжэ өхэ хүбүүндэ зориулажа эжингээ оёһон торгон тэриг үмдэхүүлбэ. Бэлигтэй артистын түрэнхэ эхэ - Жапхандайн Цырен-Дулма бүхы наһаараа түрэл колхоздоо малшанаар, хоншоһоор хүдэлжэ гараһан намтартай. Малша бүхэриг энэ

эхэнэр найман үхибүү түрээжэ, хэһэнэһе дутуутгүй "гарын ганзагада, хулын дүрөөдэ хүргэһэн" алдартай юм. Дала наһа хүрэн олон үхибүүдэй эхэ үрүнээрэйнгөө амжалтануудаар омогорхон. Алхана шотагтаа олоной түлөө залбаран ан-булхан хуудагдаа. Алтан ойгоо болоһо алхана эсгээ амаршалхана өхэ хүбүүн Аюрын гэр бүлээс тайзан дээрэ гаража, сэдхэлэйнгээ дулаан үгэнүүдые хэлэжэ, үнэтэ бэлэг барюулаа.

Ойноо баярые тэмдэглэжэ байһан Майдари Хайдапович Жапхандаевай нийтын ажал ябуулага тухай эндэ онсолон тогтолотой. Театрай ажал ябуулагдай республиканска холбоһоной түрүүлэгшээр энэ нүхэрнай арбан жэлэй туршада амжалта түгээсөөр хүдэлмэрилжэ ябана. Энэ хутасаа соо бүтээһэн хэрэгүүдын нилээд олон юм. Хараалханаа бодото дээрэнь бэелүүлээгүйдөө ханаагаа амардаггүй, үсэд нэтрүү зантай Майдари Хайдапович хотынгоо театруудай артистнууды гэр байраар хангаха асуудалаар республикынгаа олон түбэй засагай зургаануудай хүтэлбэрилэгшэдэ хэды дахин орооб, тэрэниень тоолоһогүй ааб даа. Энэ оролдоһото ябуулаһан шийдхэгдэжэ, хотын театруудай дүшөөд артистнууд бэлдосон тухэлтэй байрада нүүжэ ороһон гэһэнэ.

Алгүүрэй харилсаануудай эхин шатада оройнойнай соёл, гэгээрэлэй гуламтанууд тон ороо байдалда орожо, хаагдаха тундаа хүрэн ушарнууд али олон үрээдэ, үзэгдэһооршые. Эгээ энэ ушарһаа Улаан-Үдэ хотодохи Барилгашадай клуб гэжэ алдаршалан соёлой байшантай хаагдаха тундаа хүрөөд байхадань, Майдари Хайдапович эндэ театрай ажалшадтай түбэмхидхэхэ талаар хаб шадалаа харуулаһан, тус асуудалы бодотоор шийдхэһэн хүнүүдэй нэгэн юм. Тиигэжэ хотын артистнууд өөһэдын түбтэй боложо, эндэ һонирхолтой элдэб уулзалганууды үнгэргэдэг, зохёохы ажалтайнгаа саашанхи зорилгонууд тухайгаа зүбшэдэг болонхой.

Хонц Намсаревтай нэрэмжэтэ буряад драмын театрые академическэ болоторнь олон жэлэй туршада амжалтатайгаар хүтэлбэрилэһэн Цэрэн Аюржанаевич Балбаровые эндэ дурсангүй гаража болохогүй гээд наһагдаһа. Шадамар бэрхэ, шанга эрилтэтэй хүтэлбэрилэгшын түлэг үедэнь Майдари Хайдапович зохёохы заада эхилһэн золтой хүнүүдэй

нэгэн байгаа гэхэдэ, ал болохогүй хаш. Зохёохы ажалтанай ажабайдал бусад хилһаа хэлбэртэйгээрэ илгард гэһэнэ. Ажабайдалай бусад хилһаа хургуули гараһан Цэрэн Аюржанаевич артистнууд ажаллаха, ажалууха эрхэ олоһон хүтэлбэрилэгшэ байһан Цэрэн Аюржанаевичай ажалуулага тухай домог тэрэн олон жэлэй туршада хүтэлбэрилэһэн коллективтай мартагдангүй үсэл ту дамжуулагдаха байһангээ сохонгой.

Буряад оройнойнай мэдээлэгшэ артист, нийтын ажал ябуулагдай дүршэл шадабаритай болоһон яһан хүтэлбэрилэгшэ Майдари Хайдапович Жапхандаевы зохёохы ажалда зориулагдаһан үдэшэ эмхидхэлэй дээрэ хэмжээндэ боложо үнгэрэ Түрэл театрайнь бүхы ажалшад энэ баярые найнаар эмхидхэ харагшадай, айлашадтай зүбшэ найшаалда хүртэбэ.

Энэ үдэшэдэ хабаадаһан амаршалагшад "Жигуу" машина, гэр бариха газар тус тус үнэмшэлэгшүүдтэйгээр, үхэрнь бэлэг сэлэгүүдые бэлигтэй артист, мэдээжэ ажар ябуулагша, хүтэлбэрилэгшэ Майдари Хайдапович Жапхандаевы барюулаа. Сэдхэл хүдэлтэ энэ анхарал ёһолол Майдари Хайдаповичай зохёохы хүтэлбэрилхы саашанхи ажалнуудтань, ажал ябуулагдаһан бүри өхэ хүсэ шадал нэмжэ байһандань найдахаар.

Хүтэлбэрилхы шадабартай Ц. А. Балбаров, зохёохы ажалаараа В. К. Халматовы хольн хараатай хүтэлбэрилхы харашадайнгаа сэдхэхэ хүлгөөн, олон олон жэлтэй суурхан ябахыень Майдари Хайдаповичта тэмдэглэлийнгээ түгээхэ хүсэе.

Энэ баяр ёһололдо хабаадаһан хотымнай олон тоото хараша урма баяртай үндэр мэдэрхэ эзэлэгдэн, үбэлэй хүйтэн үдэшэ гэр гэртээ хариһан байдаг.

Д. ХУБИТОВ

ЗУРАГУУД
Екатерина, Баяр дүүнэр торгон тэриг үмдэхүүн байна; хамба-лама Аюше Дид-хамба Д.Цыденов дурасхаалай бэлэг барюулаа; Буряад Республикын габьяата артистка С. Бунева аамаршална.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ

Олон янзын нэр, домог, түүхээршье холбогдонон газар улан, хада ууланууд али нэгэ нютагта ушараад лэ байдаг агша. Минии ябаһан газарнуудта хадуужа абамаар зүйлнүүд яһалал дайралдан юм. Жэшэнь, Шанданай-Хүндьдэ Шийлхын районой Усть-Ножовья хуурин) олон домогуудые соносоо хэм.

Тэндэ Бабжа-Баатар тухай баримтатый хөөрөөн бии. Зэдын аймагай Сагаатай нютагта Цэрэндоржо Балданов үбжөөл баһал һонин домог хөөрөө бэлэй.

Саашадаа Захааминай Баян-Голдо, Яруунын Иисэнгэдэ, Хориин Ашангада, Хяагтын Алтайда, Түгнын Нарин-Заганда, түн Түнхэндэ ябахандаа, һонин хөөрөө шагнаһанби. Үшөө нэмэжэ хэлэхэдэ, Хурамхаанай ангуушантай, Ахын түүхэшэ үбжэнтэй, Корсаковой боотэй, Санагын дасанай ламатай (Балдан габжа), Баргажанай дуушантай, Агын зохёолшодтой, Алайрай сэхээтэнтэй болон мусад олон зоноор хөөрөлдэжэ, буряад оронтойгоо булан, хойнонуудтай танилсаһанби.

Мүнөө өөрынгоо тоонто нютагай нэгэ домог борболжолуулха гэжэ бодобоб. Энэ хөөрөөе арбаад хүржэ ябахандаа, Шэбэрэй гүүртэдэ (мүнөө сагаан тала, сабшалан) хойноһонби. Тэндэ жэл бүри маймац айлай үбэлжэдэг бууса лэн. Зүүн, баруун тээшэнь кубарюулан табиһан, мүн алаагаатай утанье гэрнүүд дууша бэлэй. Ганса басагагай Нямангаа гэжэ хүгшэнөөр манайхин сугтаа эгээл зүүн гэртэ буужабди. Тэрэ басаганинь хаалишан лэн.

Тэрэ үдэр тэнгэри бүрхэг аад, тэр соо бүрэгэр лэн. Хэһиье эшэ һэм, тэрэ зүүлжэ сонхоор тараад:

—Мүнөөдэр Дулаан-Харын бэрһөө манай колхозой модшод ерэхэ юм лэн. Тэдэл эшэ гэзби? Олон мори үргатан һубаряад, ойн наадахн Шэбэр голой хотогор руу орожо шаша,—гэбэ. Биһые сонхоор үбжээ харалсабаб. Мантын үүрэй хойтохи дардам харгыда тэнэй жэрэлзэн гарахань тарадаба. Минии толгой дээгүүр каража байгшамни иигэжэ эшэбэ:

—Манай модшод мурьсондэ илаад, улаан тут шагнал абаа юм гэлсээ лэн. Гүүршын шарга дээрэ хэбэртэй, тут хийдэнэ,—гэхэгэйнь адли, тэндэ нооһо ээржэ хууһан Нямангаа манай эжы хоёр хүгшэд үргатан ержэ, манаар харалсаба. Дүтэлхэ бүрээ тэдэ мори үргатан бүри түргэдэнэ тэбэртэй. Бидэ газаашаа арабабди. Гарахамнайше тэрэ, үтэ далай углуугай саанаһаа үдэр хара моритой, шарга үдэрэ ута модоной үзүүртэ тут үдэхэн юумэ дүрбэн табгай үргэн орожо ерэбэл даа.

Хойноһоонь удаан болонгүй үл мориной гүйдэлөөр далай дууугай гөдирхой харгыда шарга ташуулан, наашаа сэхэ үбжэл байна. Би айһандаа үрэлсы дээрээ гүйдэлөөрөө үрәбаб. Эгээ һүүл даруулан, манга гэгшээр хашхарһан хүн шарга дээгүүрээ хэсэйджэ үбжэнхэй юумэн сүмэ гүйлгэжэ үрәбэ. Тэрэниие Нямангаа үрәбаб:

—Энэш Машаан гү даа?—гээ

Түрүүшын шаргаһаа үрәбэ үл улаан шарайтай, шлём мангайтай, оодон нара ород хоноор хэди үгэ андалдаад, манай баруун хүрһиндэ орохо гэжэ ябахандаа, нооргоо хаража,

юуншьеб гэжэ хэлээд, ехэ гэгшээр ташаганаса энеэжэрхёо лэн. Тэрэнэй гэдэргээ хараха һамбаанда шлём малгайдань хадаһан (улаан бүдөөр) томо табан хушуу хаража үрдибэб.

Хойноһоонь үшөө нэгэ томошог хүн ошожо оробо. Бэһэниинь тараад, айлуудта ороо лэн. Би томонууд гоё моридые хаража байһанаа, малгайдаа табан хушуутай тэрэ хүнэй орошо айлда (Солбоной баабайнда) оробоб.

Гэр соонь баруун ханадахи столдо мүнөөхи хоёр хүн сай ууна. Солбоной баабай (Содном Жигжитов) хойморойнгоо орон

хэбтэдэг, тэрэндэ хүлөө ариладаг гэжэ хэлэбэ. Хөөрөлдөө соносожо хууһан Манхын Машаан:

—Тэрэ түмэр гэгшэдэл адлиһини Бабжын самса юм аал?—гэжэ асуугаа лэн.

—Тиимэ ааб даа. Энэ зүүн-урдахи Тарабжа хадын жалга сооһо олоһон юм гэгшэ. Бүри урда сагта энэл Шэбэр голой баруун тээ, хэды алхамай газарта, харгын хойто тээ сагаан хуһанда тайлган байһан юм гэлсэхэ. Тэндэ нэгэ заарин бөө залараад, тайлга тайжа байтараа, энэ урда хадынтнай баялиг гаргахам гээд, сэржэмдэһэн,

мартан мартажа болохо байгаа бэшэ гүб... Хайдаа, мартахагүй лэн хаб, элээр һананаб. Гэбэшье һэжэглэхэ, бодомжолхо зүйлнүүд олон гарана. Тэрэ Халзан-Васили үнэхөөрөө Тарабжа хадаһаа олоһон байгаа гү? Бабжын самса энэ хадын жалга соо яагаад орхигдоһон байлтайб?

Эгээл шухалань гэхэдэ, Тарабжа хада, Бабжа гэхэн хоёр нэрын үгүүдэри яахадаа адлиб? Нэрэтхэйлүүлжэ хэлэһэн аха дүү хоёрой нэрэдэл адли бэшэ гү? Али Тарабжа гэжэ нэрэтэй баһа нэгэ баатар тэрэ холын урда сагта ябажа болоо гү?

эртэ. Бүри хожомой сагта тэрэ баялигые шюуртаа һорьботой ород хүн олохо". Иимэл домог ама дамжан эрхэн байна.

Тайлгата байса тухай үшөө нэгэ домог нэмэе. Баһал тэрэ хоёр зуугаад гаран жэлэй саана болоһон һураг байха. Урда сагта халдабарита үбшэндэ нэрбэгдэһэн эхэнэрнүүд ехэ шоотой, хашаланда ородог байһаниинь бүхы монгол туургатанда һайн мэдээжэ юм.

Нэгэ айлай залуу басаганай яра үбшэндэ баригдаад, эдэгээхэ талаар урдаа ортохоёо болиходонь, тэрэниие энэ

ГОРХОН ДОМОГ ШЭБШЭНЭ

Үнгэрһэн түүхын үльгэрнүүд

дээрэ хууна. Шлём малгайтай тэбхэгэр улаан хүн (малгайгаа абанхай) бага ама халамгайшаг, иигэжэ хөөрөнэ:

—Бидэшни аймагай модшод соо түрүү хуури эзэлбэбди. Улаан тут шагнал абаабди. Тэрэ!—гээд, урагшаа сонхо руу заан, өөрөө тишээ харана. — Үшөө мүнгэн байлсаа бэд даа,— гээд, бардастайгаар энеэнэ. Энэ башамтай хүмни хожомын Борисай хурайхай (Доржо Жыгмытов) болоо лэн. Хажууда хуулсаһан Манхын Машаан (залуугаар үгы юм) болоо лэн. Тэрэл хуухадаа, Борисай хурайхай:

—Манайш колхозой мори оңдоо тээхи колхозуудай мориһоо томонууд болоод байна. Ашаһан модыһини мезл оглоор жүдхөөд лэ ябахана юм. Модо шэрэлгэн дээрэ элдэб тулюур мори, зэмсэгтэниие харааһин даа. Доодо колхозуудай мори зэмсэг тулюур лэ болоод байна даа. Дугаагын дээрээ тэбхэтэй, асатай модон аад, зарим үедэ хүндэ ашаа жүдхүүлхэдэнь, тэрэнь холборо хүржэ, мүльһэн дээрэ харгы хаагаад байшаха юм. Яаха аргагүй гасаланда ороходоо (үни хүлээхэ болоходоо ха), хажуу тээһэнь ташуулан һагад жүдхүүлхэдэнай, тэрэ шаргай модонийн хажуу тээшээ түрлюулжэ, бидэ урагшаа ороходди даа. Тээд минии шарга зэмсэг яагаашыггүй юм. Манайш мори туншэтэй, томонууд аад, һанаа зобориггүй юм лэ даа.

Аниргүй шагнажа хуутараа, Солбоной баабай:

—Хөөрхэ шотаг хэр уһаа агта һайтай юм гээшэ лэн. Петровскһоо, Хелгын доодо хажууһаа зарим бэрхэ айлууд азарга асаржа табигша лэн. Гүйгөөшэ, эсэхэгүй сүлхэ уһан азаргын унагад эндэшни байха,—гэбэ. Тэрэ "уһан азарга" тухай би мүнөөшье болотор һонирхонгүй, мэдэнгүй үнгэрөөб.

—Наашаа гараад,—гээд, Доржо Жыгмытовын үгээ үргэлжэлүүлэн,—Неэдэгэй (Вознесенскэ—Д.А.) үйлсэдэ гүйлгэдэжэ ябатарнай, нэгэ үнээн урдуурни орёгоод, моринойнгоо боожые татажа үрдингүй дайруулаад гарашооб. Тээ ябад гээд һөөргөө харахадам, тэрэ үнээн тэндээл хэбтэнэ лэн,—гэбэ.

Солбоной баабай угтажа абан:

—Шимни тинхэдэе солгөрхоолни. Баһадан баатар бэшэ хадаа аргаар ябаха байгааш,—гээ лэн. Энэ үедэ аниргүй хууһан Борисай хурайхай үгээ тад ондоо тээһэнь хубилгажа:

—Неэдэгтын урда бээдэ Халзан Василитанай гэгшүүр боһоожэ, Бабжа-Баатарай самса

бөөлэһэн гэхэ. Тингэжэ ошоод лэ, шэнгээрһээр хушагдаһан элһэн дошоһон дороһоо тэрэ түмэр самса гаргаа, баатар хүнэйл даа, Бабжын гээ лэн гэжэ үгэ бии агшал даа. Минии багада һаһатай үбгэдэй хэлсэдэгэй ёһоор, эндэ нэгэ томо түгсүүдэ углаатай байдаг лэн гэжэ тэдэнэйшни элинсэгүүд хөөрөлдэдэг лэн ха. Тингээд энээн тухай ехэ тунхаг, дүрбел болгоогүй һаа, энэ нютагта баатар хүн түрэхэ гэхэн абаралтай юм лэн гэдэг. Хэн а б а р а л д а а б — мэдэгдэнэгүй. Тэрэһэнһээ байтагай харгын хойто тээхи тайлганшье мүнөө үгы ха юм. Саг жэлүүдэй саашалха бүри эдэ мэтгэн домогууд мартагдажа, "доодын газарай" доно болон гэгшхэгдэжэ дүүрэдэг лэ байна даа...

—Ноу ноутар шорганай забһараар" гэжэ эшэхэн хэды үгэ шотагай хүнэй шэхэнэй оёорто шэнгэжэ, хойто үсын зондо дамжуулагдаха хубитай байда байна. Энэ домогы тэмдэглэжэ абаһан (1960 он) бэшэлгэ, хуушаршаһан тетрадин дундаһаа гаража эрээ лэн.

Тэрэгүй һаа, биһые, магад,

Дайнай жэлнүүдтэ
Дандаал хуугаалди
гүүртэдэ—
Үсөөхэн айлай
Үбэлжэдэг холын буусада.
Хабартаа үдэшөөр
Хабархан хөөрөлдэхэ
эжынэр.
Баруун фронтһоо
Баһал бэшгүүдые хүлээн.
Хуудам талада
Хуушан гэрнүүднай жэрыхэ
Бугын эбэртэл
Арбайха—гэшүүһэн түлээн.
Үүрээр эжынэр
Үнээдые бодхоон—
һүүлдэхэ,
Ганхаһаар тэдэнь
Гарагша лэн—үлхи—
талхи...
Хабтагар далай
Харбинхин доогуур һүүхэ
Баруун хойноһоо
Шэрүүн хабарай һалхин.
Жэрэлзэн субаһаар
Жэлнүүд түргэн ошонол
Даа—
Сагуудай тооһоор
Хүнүүдэй нэрэ хушанал даа.
һүүлэй Гээгын
Һүрэг модон шэнгэржэ,
Үдхэн тэрэнгы үлөөл даа—
сэсэглэжэ...
Энэл хушуус
Эдир баһаһаа харадаг лэн,
һалхинда шууян,
һаглагар нарһад хуудаг лэн.
Үгылэн мүнөө,
Үрэ зүрхэмни хүнтэрнэ—
Шэбэрээн эндэ

Тарабжа хада Хэжэнгэ голой урда бээдэ юм. Тэндэһээ баруулжаа ойроһон газарта "Монголто", "Хара нохойто" гэжэ зурууд таланууд бии юм. Монголто талын нэрэ баһа олон асуудал түрүүлдэг юм. Энэ Монголто-тала тухай нютагай нэгэ домог бии.

...Хоёр зуугаад һайса гаран жэлэй саада тээ энэ талада үсөөхэн монгол айл хуудаг лэн ха. Ямаршьеб шалтагаанаар тэдэ нүүхэ болоод байхадаа, тэргэ тэмдэгэ холбожо, үүр сайхаһаа үдыдэ Хэжэнгэ голые уруудан гараад лэн ха.

Үнэтэй сэнтэй юумээ, алта мүнгээе юһэн тэмээндэ ашаалжа гараад, Хэжэнгэ голой хойто бээдэхи "Байса" гэжэ нэрэтэй шулуун хабсагайда булаһан гэдэг. Энэ байса-хада тайлгатай, тахилгатай, Хоорхэ шотагай юһэн сүмбэрнүүдэй нэгэнниие юм. Юһэн тэмээн дараан тухай дуулаһан шотагай нэгэ зарим хүйхэрнүүд тэрэниие оложо абаха һанаатай (зуун жэлэй саада тээ ааб даа) абаралдуулан гэхэ. Харюуны иимэ: "Шулуун Байсада ехэ дараан-баялиг байна. Мүнөө олохогүйт. Саг

шулуун байсын баруун хаялдаа бүтүү хилээб сабшаад, гарахагүйгөөр хаһан юм гэхэ. Юун байхаб? Хэды хоногой үнгэрхэдэ, баалалтын үхэл эрээл гүб даа. Тэрэ сагта һаһа бараһан хүндэй бодинь зориулжа уншаха лама байха бэшэ даа, альбан болоол гүбэ. Хожом болоодо, тэрэ эхэнэр тэрэ шулуун байсын сабга боложо тохороо гэхэн домогтой юм.

Энэ гуримаараа мүнөөшье тэрэ багта буусатай байһан (элинсэг хулинсагуудайнь) бууса хэлэнбди) айлуудай угайхид заншлаараа ошожо, үргэл, мүргэл хэдэг юм лэ даа.

Минии тэрэл арбаад хүржэ ябаһан жэлнүүдһээ эхлэн, бүри хожом бээе хүсэтэрни, Шэбэрэй гүүртын һаалишад нюусаар тишээ ошожо, үргэл, мүргэл хэжэ бусагша лэн. Эдэмнай таби гаран жэлэй саадахи гүшаад гаратай, дүшөөд гарамгай һанаһан эхэнэрнүүд бшуу. Үни удаан, һаһа эдлэжэ хуугаашыггүй, тэдэмнай жараад, далаад һаһатайдаа һубаринаар, бултал үгыһи даа. Үгынгоо түгэхсэдэ тэрэ холын "Манай Ажал" колхозой урда хараха һаалишад тухай дурасхаалта шулгоо орхихом:

Сэжэеэ гарни тэмтэрнэ.
Гансаараа иигэжэ
Газартахи гүн сараае—
Харахаяа ерээб
Харахан "гэрнүүд",
"сарайе".
Шэбэрэй буусаар
Шэнэ газар хахалагдаа—
Үнгэрһэн хуушан
Үсэгэдэрнай—мартагдаа!
Ямбата һаһан
Ямар богониб—халаг даа,
Үхибүүн һаһамнай
Үбгэд тээшээ гаранхай,
Харин эжынэрнай
Хада гэртээ харинхай:
Батын Намжалма—
1/
Роза эжы,
Бадмын Балжад—
2/
Сэдүүхэй эжы,
Бодигой Сэжэб—
3/
Дамбинхайн эжы,
Жалсанай Цырээтэр—
4/
Дондой мама.
Намсарайн Санжажаб—
5/
Жэгжэдэй эжы,
Шагдарай Пэлжэд—
6/
Дансаранай хээтэй,
Шадрагай Гажад—
Балмын хээтэй,
7/
Содномой Цыбаанмаа—
8/
Солбоной хээтэй...
"Манай-Ажалай"
магтаалтай һаалишад ябаа,
Медаль, орден
Грамотануудыһе абаа!
Табин жэлэй
Тэндэхи—гүүртэм
һанагдаа—
Тайбан сэдхэхэлым
Тамалһан—гуниг даа.
Мангир түүдэг
Мандал добомнай
һэндэгдээд,
һогооборнин улатай
һорьбото газар—гэншэнэ.
Уһа удадаг
Уйтахан горхомнай
һэбхүүлтээд,
Хагдан доогуур
Харьяалан домог шэбшэнэ.
1995 он, май һара.

Ажаглалтанууд: 1. Роза—Мүнөө Улаан-Үдэдэ багша, Роза Гармаевна Дашиева. 2. Сэдүүхэй—Цыдэн Хутанович Цыбжитов, хүдөө ажахын эрдэмэй доктор. 3. Дамбинхай—Дамбии Гунзынович Гунзылов—Буряадай габьяата мелиоратор. Үшөө Владимир Гунзылов дүүнэ. 4. Донид—Донид Машанович Очиржапов—барилгашан. 5. Жэгжэмаа—наймаашан ябаа. Мүнөө үгы. 6. Дансаран—Д. Ш. Доржогутабай—би өөрөөб. 7. Балма—Балма Шаравина Бастуева—пенционер, Хөөрхэ. 8. Солбон—Солбон Жигжитович Содномов—фермер.

Д. ДОРЖОГУТАБАЙ.

Хүн ба байгаали

ЗЭРЛИГ АМИТАД ЯАГААД ҮБЭЛЫЕ ДАБАНАБ?

Жэлэй дүрбэн сагай жэгдэхэн урасхал соо үбэл хадаа өөрын онсо хуури эээлдэг. Үбэлэй эгээл хүйтэн хары (январь) хуса нара гэжэ элинсэг, хулинсагуднай нэрлэдэг байһан гэшэ. Үбэлэй дунда нара—янгинама хүйтэн январь тухай "наран зун тээшээ, үбэл хүйтэн тээшээ" гэжэ ород зон дэмы хэлсэдэггүй ёһотой. Үнэхөөрөөшье, энэ үедэ үдэр "борбилоогой алхамаар" нэмэжэ, хүйтэн улам шангадаг юм. Январь нарада заримдаа үдэшэ, үглөөнийнь 35-40 градус хүйтэн болодог, заримдаа буришье ехээр хүйтэрдэг. Нарын хүүлээр Байгал далай мүйлһэн хуягаар хушагдажа захалдаг.

Хээрэ амидардаг зэрлиг ан, шубуудта январь нара хадаа эгээл бэрхшээлтэй хаһань болоно. Шубууд энэ үедэ дааража зүдэрдэг, эдэе хоолоор дуталдаг. Хүхэ буханууд, шиисгадай, шаазгай, турлаагууд айлай газрагуур үбдэл-сүбдэл үлөөдэһэ түүжэ амидарна. Тиихэдэ хойр, хура, хүдүүнүүд хуһанай буурсагаар хооллодог. Тэдэнэр хүнидөө гүнзэги саһан доро хорожо хонодог. Юуб гэжэдэ, тэндэнь нэхы хүнжэл соо ороһондол адли халхигүй, бүтүү дулаан байдаг ха юм?

Ой соо үбдэгсөө саһан. Оршон тойрон хон-жэн, агаар тунгалаг. Нарһанай мүйшэр дээрэ тогтоһон саһан элдэб ангуудай дүрээ мэтээр холоһоо үзэгдэнэ. Түгсэг дээрэхи саһан магтан томо сагаан нархяаг шэнгээр харагдана.

Мүнөө үедэ халхи шуурганда туугдаһан туруута ангууд үндэр хадагтай газарһаа саһа багатай бэлшээридэ буунхай.

Хандагайнууд жэжэ улаһатай шэдхэ соо, ехэнхи ушарта гол горхоной эхиндэ үбэлжэнэ. Энэ хара тураг үбэлдөө, бу ргаһанай үзүүр, улаһанай жэжэ мүйшэр хухалжа эдинэ. Ута шасатай хадаа гүнзэги саһанда тогтон торонгүй, дуратай газартаа хүрэжэ бэлшэнэ. Тэдэнэй хүрээ шэнги хабтагар эвэр үбэлэй дунда нарада—январь соо унадаг.

Буганууд эдее хоол элбэгтэй газар бэдэржэ, түймэртэ дүрэнэн хохюуртай хүндынүүдтэ байрлана. Тэдэнэр айхабтар һэргэг, һонор һэн тула аюулай дүтэлхы холоһоо обёорхо гэжэ хадын оройдо гараад, үдэртөө хэбтэжэ амардаг. Бугын яһан эвэр март харын тэнгээр унажа эхилдэг юм.

Бодон гахайнууд унаһан һамарай борбоосгойнууды бэдэржэ, хушатай хадануудта байрлана. Хүйтэнэй үедэ гахайнууд олоороо сугларжа, модоной нарин мүйшэр, хуурай хагда, набшаһаар уурхай бэлдэдэ, хамтада бэе бээдээ хашалдажа, обоорон унтана,

хононо. Ороонойнгоо үедэ хадаралдажа тамираа алдаһан ута хоёотой томо азарга гахайнууд хүрэгһөө амьарлан байрлаад хоолложо, шадал тэнхээгээ заһана.

Гүрөөһэн сабшалан, таряалан шадар, ойн соорхой, хада майлануудта гаража бэлшэнэ. Тэдэнэр үдэртөө буртаг шэдхэ соо хороно. Урда хүлнүүдээрэ саһа газарта хүрэтэр этэржэ хэбтээд, хибэдэһээ хибэжэ амардаг. Гуранай яһан эвэр үни хада уланхай. Январь харын хүүл багта шэнэ шуһан эбэрынь ургажа эхилдэг.

Таряалан, сабшалан дээгүүр бүдүүн хүзүүнэй мүйрүүд олоор дайралдана. Нэгэ хүниин туршада энэ арьяатан хэдэн километрэй зайда гүйжэ агнаха шадалтай. Бүдүүн хүзүүн хүдөө ажахыда туһатай амитадай нэгэниинь болоно. Энэ мяхаша арьяатан нэгэ жэлэй туршада хэдэн зуугаад хулгана, зумбараа хюдадаг юм. Жэшээлхэдэ, үбэлдөө бүдүүн хүзүүн эшээндээ хэбтэһэн зумбараануудай нүхэ сүмэ малтан ороод, досоонь байрлагшадые булгынь барижа эдидэг. Садхалан ябаа һаа, хулгана, зумбараанууды баряад, нүхэн соо суглуудан нөөсэлдэг. Нэгэ зумбараанай зундаа 16 килограмм хүрэтэр һайн шанартай, шэлэмэл орооһо эдидэгынш үнигэй мэдээжэ ааб даа. Иигэжэ нэгэ бүдүүн хүзүүн жэлэй турнида хэдэн зуугаад килограмм орооһо аршаадаг гэжэ һаа, алдуу болохогүй. Республикынай дэбисхэр дээрэ бүдүүн хүзүүнэй агнуури хорюултай юм.

Хүйтэн жабартай үдэрнүүдтэ хэрмэн модоной хүнды гү, али элдэб нариихан, жэжэ мүйшэрнүүдээр хүрмэһэн хурил (уурхай) соогоо ехэнхи сагаа үнгэргэнэ. Үглөөнэй жабарай буурахалаар, хэрмэн хуриһаа гаража, арбагархан һабарнуудаараа һагсагархан хүүлээ һамнадаг, үһэ нооһоёо сэбэрлэдэг. Тиигээд модоной оройһоо солбоноор хүрэн газарта буужа, намартаа хандагалһан һамарай борбоосгой, модоной гэшүүһэнэй һалаада хабшуулжа, намартаа хатаһан нархяагуудаа бэдэрхээе ошодог.

Мэхэшэ шара үнэгэн ой соогуур шандага, хүдүүнүүды, сабшалан, таряанай полидээгүүр хулгана, торхируунууды агнана. Иигэжэ ябараа тэрэ заримдаа шандагандэ зүүһэн урьхада орожо, хабхаанда хабшуулдажа, ангуушанай үнэтэй олзо болошодог.

Елэн харахан арһатай булган эдихэ хоол бэдэржэ, нүхэнһөө холоур бүхэли хүнидөө зайгуултана. Энэ габшаһай шуран арьяатан, шандага, хэрмэ, хулгана болон элдэб бишыхан

шубуухайнуудаар хооллодог.

Энэ үедэ ангуудай нэхы нэмэргэнь ута нооһотой, хөөбэринь үдхэн болонхой. Эшээндэ ородог амитад: баабгай, доргон, тарбаган, заряа, зумбараа болон жэрхинүүд нүхэн соогоо хуурай набшаһа намаа бамбайтардэбдээ, үбэлые унтгажа үнгэргэнэ.

Февралийн хоёрдохи хахадһаа шонын ороон эхилдэг. Энэ үедэ 5-6-эрэ арьяатад үлгшэнөө дахаад, һубаридаан зайгуулташана. Тэдэнэр үлгшэнөө буляалдажа, улаа маахай болотороо наншалдана, бэе бэеэ зулгаадана. Тиихэдэ бэе тамирайнгаа талаар шадалтай томо азарга шоно булгынь диилэжэ намнаад, үлгшэнтээ хамтаржа, нэгэ бүлэ болодог юм.

Шононууд агнууриин болон таряашадай ажахынуудта горитой хохидол ушарууддаг. Үбэлдөө эдэ арьяатад шандага, гүрөөһэ олоор барижа эдинэ. Буганууды боорлон намнажа, хабсагайһаа халыана. Хандагайнууды елүүр мүйлһэн дээгүүр халтируулжа, унагаагад барина. Эгээл мүнөө үедэ шонын ябадаг газарта хоро хаяжа, хабхаан табижа, эдэ "хүхэ дээрмэшэды" усадхаха зохид хаһа хүрэжэ ербэ.

Январийн 15-да туруута ангуудай агнуури хоригдоно. Ангуушад энэ болзорой һүүддэ 5 хоногой хугасаа соо лицензүүдэ бусааха, ангай мяха, арһанууды тушааха уялгатай. Агнуури-олзоборилгын ажахынууд туруута ангууды буудахын тула үгтэһэн буунууды суглуулжа, найдамтай, харуултай газарта хадагалжа зэргэтэй. Аймагуудай байгаали хамгаалха талаар хороонуудай гүрэнэй инспекторнууд, агнууриин баялигууды хамгаалха талаар управлениин охотведүүд, егерүүд хиналтын ажал ябуулга эмхидхэхэ зорилготойгоор хүбшэ тайгада гаранхай.

Ойн шубуудай болон үнэтэй арһатай зэрлиг амитадай агнуури февраль харын барагдатар үргэлжэлхэ юм. Зэрлиг ан шубуудай нөөсөнүүды хэрэглэхэдээ, хэншые болог, агнууриин ажахы гү, али юрэнхы ангуушан гү, бултадаа "Агнуури ба агнууриин ажахы", "Амитадай аймаг ба тэдэнэй нөөсөнүүды ашаглаха тухай" Буряад Республикын Хуулинууды болон агнууриин дүримүүды наринаар сахиха ёһотой.

М. ГЫЛЫКОВ, биолог-охотвед.

СПОРТ

ТОБШОХОНООР

ПАУЭРЛИФТИНГ. Нёдондо жэлэй һүүл багта спорты зүйлөөр эхэнэрнүүдэй дунда Европын түрүү һуури эзэлхэ мүйрһөөн Англиин Манчестер хотодо болобо гэжэ мэдээлэһэ. Энэ мүйрһөөндэ Россин суглуулагдамал команда ехэ туйлаһан байгаа. Тиихэдэ манай республикын түлөө Буряадай гүрэнэй университетэй оюутан, уласхоорондын спортын мастер Светлана Теслева дэлхэйн хоёр рекордтой Европо түбин чемпион болоо һэн. Гурба дахин үргэжэ 7 килограмм абажа, дэлхэйн рекордые 7 килограммаар байгаа.

Энэ жэлдэ С. Теслева залуушуулай болон эхэнэрнүүдэй дэлхэйн чемпионатта хабаадаха хараа зорилготой. Гадаа түбин түрүү һуури эзэлхын түлөө мүйрһөөндэ үндэр нэрэ хамгаалха юм.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЭ. Марафоной хахад зайда (21 километр) урилдалгаар коммерческэ мүйрһөөн һаяхан үнгэргэгдэбэ. Зүүн Сибириин технологическа университетэй уласхоорондын классай спортын мастер Анастасия Данчич зайе 1 час 17 минута 11 секунда соо гаталжа, мунгэн шагналдаа. Марафоной хахад зайда урилдалгаар Россин һуури эзэлхын түлөө мүйрһөөн февралийн эхээр Санкт-Петербург хотодо үнгэргэгдэхэ. Мүнөө нютагаймнай басаган мүйрһөөндэ хабаадаха зорилготойгоор хорилго бэлдэхэ байна. "Настя һүүлэй жэлнүүдтэ Францида, Италида үнгэртэ коммерческэ мүйрһөөнүүдтэ хабаадаха, яһала ехэ туйлажа, мэргэжэл шадабарья эрид дээшэлүүлэ. Тиигээд суглуулагдамал командын бүридэлдэ кандидаттаар оруулагдха аргатай",—гэжэ тэрэнэй тренер СССР-эй болон Россин Федерацията тренер Виктор Дмитриевич Домнин хөөрэнэ.

БОКС. Россиде боксын хүжөөгдөжэ эхилһээр 100 жэлэй манай республикада арһан бээлэйн спортын бии болгогдон жэлэй ойнүүд үнгэргэжэ жэлдэ үргэнөөр тэмдэглэгдэбэ. Республикын боксернууд сооһоо Буряадай гүрэнэй хүдөө академийн оюутан, спортын мастер Вадим Федяев үнгэртэ ехэ амжалта туйлаһан байгаа. Тэрэ республикын, зонин чемпион болон, уласхоорондын мүйрһөөнүүдтэ илаһан, Монгол түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүйрһөөндэ шалгаржа, Москва чемпион болоһон, жэлэй түгэсхэдэ Шэтын областиин түрүү эзэлхын түлөө нээмэл мүйрһөөндэ хабаадахада, амжалта туйлаха юм. Саашадаа хорилго бэлдэхэлээ эршэмтэ үргэлжэлүүлбэл, тэрэ Россин Федерациин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдаха дүүрэн аргатай. Вадим Кабанский хүүгэдэй спортын хургуулиин тренер Владимир Мажор хүтэлбэри доро арһан бээлэйн ноусануудтай танилсаад, Виктор Павлов болон Виктор Агафоной харуулай мэргэжэлэ дээшэлүүлэ.

ШАТАР. "Правда Бурятии" газетын шанда хүртэһэн эхэнэрнүүдэй дунда богонихон саг соо шатар наадалгаар мүйр үнгэргэгдэбэ. Дүрбэн хүн хоёрдүхэригөөр наадаба. Буряадай университетэй нэгэдэхи курсы оюутан Ольга Дубович абажа, түрүү һуури эзэлэбэ, республикын "Оскар" гэгһэн хүртэбэ. Людмила Карпова, Татьяна Агафонова гэгшэд илаһа хахад очкогоор гартжа, удаадахи һууринуудта гараба. Заахан һурагша ябахадаа, тренер Хайям Гармажаповай хутор доро шатар нааданай ноусануудтай танилсаһан, уласхоорондын мастер Тимур Ивановой ударидалга доро мэргэжэлүүлжэ байһан Ольга Дубович басагадай дундаһаа болон Алас-Дурна зүгэй зонин чемпионой нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, Россин түгэсхэлэй мүйрһөөндэ хабаадаһан мүйрһөөн заншалта боложо байнхай. Наһанай хоёр бэй үнгэргэгдэбэ мүйрһөөндэ энэ жэлдэ Улаан-Үдэ хотын спортын 5-дахи хургуулиин, Кабанский аймагай Селенгинск хууриной, Примориин хизарай, Амарай областиин, Краснояр хотын баскетболистнууд хабаадаа.

БАСКЕТБОЛ. "Үбэлэй амаралта-96" гэгһэн шанда хүртэһэн мүйрһөөн заншалта боложо байнхай. Наһанай хоёр бэй үнгэргэгдэбэ мүйрһөөндэ энэ жэлдэ Улаан-Үдэ хотын спортын 5-дахи хургуулиин, Кабанский аймагай Селенгинск хууриной, Примориин хизарай, Амарай областиин, Краснояр хотын баскетболистнууд хабаадаа. Аха наһанай бүлэгтэ Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй спортын хургуулиин һурагшад онсо шалгарба. Селенгинск хууриной спортсменүүд—хоёрдохи, Примориин хизарай Лесозавод хууриной түлөөлэгшэд гурбадахи хуурида гараба. Бага бүлэгтэ чүн лэ манай республикын шислэл хотынхид Селенгинск хууриной, Красноярск хотын команданууд хабаадаа хууринуудта гарһан байна.

Б.-М. ЖИЖИ

Дайнай, ажалай ветеран, үнинэй журналист

ЦЫРЕНОВ

Дамба Цыреновичэй

наһа бараһан ушараар Бэшүүрэй аймагһаа уг тарбалтай Удэ хотодо ажаһуугшадай эблэл түрэлхидтэнь, дүтын хуури шаналал, гануудалаа мэдүүлнэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Редакторай орлогшо С. Д. РИНЧИНОВ. РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: ДАШЕЕВА Г. Х., ДОНДОГОЙ Ц. П., ЖИЖИПОВ Б.М. Ж. (харюусалгата секретарь), НИМАЕВ П. П. (редакторай орлогшо), ОЧИРОВ С. Д., ПИНТАЕВ В. П. (хэблэлэй директор), ЦЫРЕНДОРЖИЕВ Ц.Б. (редактор), САМБЯЛОВА Т.В.	Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Каландаршвиллин үйлэс, 23. "Буряад үнэн" газетын редакци.	Газетэ хэблэлэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэлэг 4000. Хэблэлдэ тушаалдалан саг 17.00.	Буряад Республикын республиканска типографиде газетэ хэблэгдэ. Директорэйнь телефон: 2-40-45. Б-0079-лэхэ номертойгоор бүридхэлдэ абтанхай. Заказ №14.

Редакциин телефонууд: редакторай - 2-50-96, приёмный - 2-54-54, редакторай орлогшонорой - 2-68-08, 2-62-62, харюусалгата секретариин - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, таһагууд шислэлэ - 2-55-97 (даагшань), 2-61-35, 2-56-23, социально-экономическа - 2-64-36 (даагшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, соёлой, эрдэмтэй болон хургуулинуудай - 2-60-21. (даагшань), 2-42-19; Закаменскда - 30-61.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 2-49-94, бухгалтер - 2-23-67, нахга - 2-67-95, 2-67-05.